

ČERVEN je pro včelaře nejnáročnější

Dostáváme se ve včelařském roce do června, který je tím nejnáročnějším měsícem. Je měsícem intenzivního medobraní, v plném proudu je výchova oddělků, popř. matek jako základu následujícího roku, někdy je už dokonce potřeba připravovat si materiál a pomůcky pro podletní doplnění zásob. Přitom nesmíme zapomenout sledovat spad roztočů a reagovat vkládáním desek s kyselinou mravenčí, případně si prostřednictvím ZO ČSV zajistit Gabon, bude-li vaší KVS nařízeno letní léčení tímto přípravkem.

Nevytáčíme, ale odtáčíme

Jak jsem slíbil v únorovém rozpisu, tak se máme zabývat medobraním. V druhé polovině května u mne přichází šestá prohlídka (ideální ukázkový případ – realita je obvykle o dvě až tři prohlídky-kontroly – větší). Provádím ji zhruba okolo 15. až 30. května (nejlépe ještě za dokvětu řepky), **tedy přibližně po 10 až 14 dnech od předešlé prohlídky P5**, přesněji řečeno za 25 až 30 dnů po vložení první mateří mřížky (už je vyběhlý všečen – tedy i trubčí – plod a volné buňky jsou zaneseny nektarem). Ve vyšších polohách to bude o něco později – velmi často až v červnu (viz Úvodní slovo v únorovém Kalendáriu).

Zcela krátce řečeno: zopakují rozšíření dle principů páté prohlídky P5 a pod nejvyšší nástavek vložím výkluz nebo jej ometu.

Většina tradičních včelařů včelařících jak v dvouprostorových, tak i nástavkových úlech přistupuje k medobraní tím způsobem, že počká, až se s časem zaplní medník (mnohdy jen opravdu posazený nástavek souší nad mřížku – což v letošním studeném jaru opravdu nefunguje) a někdy v polovině června, tj. až zezelená řepka, jej celý(-é) vytočí. Pak se vytočený medník vrátí a čeká se ještě na druhou či

třetí snůšku. To je sice možné, ale není to příliš vhodné.

Už daleko méně tak činí včelaři v akátových oblastech, kteří ale při včasné vytočení pozdě a špatně „nasazených“ medníků mají často problém s vlhkostí medu.

Osobně více doporučuji si zapsat, kdy jsem vložil poprvé v roce mateří mřížky a za oněch přibližně 25 dnů nejhornější nástavek odebrat = vytočit. Možná namítnete, že bude-li snůška, tak to nepůjde. Ale půjde, když nepoužívám očka a přidávané nástavky pro med vkládám pod mateří mřížku, tj. používám ji pasivně (viz květnové Kalendárium). Pak v nejhornějším nástavku, který je čtvrtý nebo pátý, je vždy zralý med, neboť k tomu řídkému nektaru v polštáři je dlouhá cesta. Vytočené nástavky jdou zpět nad či do plodového hnízda a pod další nástavek jde mřížka. Tak jak je znázorněno v následujících schématech:

Vytáčím = u mne odtáčím de facto velmi brzo, a přesto zralý med, okolo 18%. Zopakují podmínky:

- nepoužívám očka;
- velmi brzo (u mne většinou v březnu) si „nasazuji“ medníky, tj. položím nástavek souší na včelstvo. A letos je to obrovské protirojové opatření – ona možnost roztažení plodového hnízda na výšku);

- mateří mřížkou odkrajuji postupně odshora nástavky, jakmile jsou z 60 % plné medu nebo plodu;
- nástavky pro med vkládám pod mateří mřížku (= medník včel).

S oním včasným odtáčením nečekám, neboť:

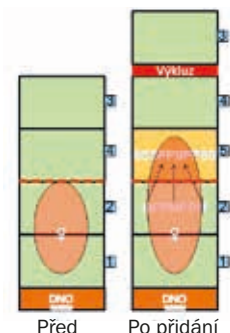
1. první med má sklony k rychlé krystalizaci a špatně se pak vytáčí;
2. včasné odebrání medu je protirojové opatření. Včely cítí, že nemají dostatek zásob (zejména u plodu) a odkládají rojovou náladu;
3. vytočené nástavky matka okamžitě zakládá, a tak neustále existuje rovnováha mezi otevřeným a zavíčkovaným plodem = další protirojové opatření;
4. o med, který jste odvezli domů, už nepřijdete = ekonomické opatření.

Včelstva tak nedrancují, čímž plné vytočení bezesporu je. I v červnu může nastat hlad a hladové úhyny! Proto si beru vždy jen vrstvu „medníky včelaře“, medník včel tam zůstává, zrovna tak se netknu medu v plodových nástavcích.

Nu a tak to jde stále dokola – když je snůška – až zhruba do konce července, kdy včelstvům odeberu medníky včelaře i medníky včel, ponechám prostor úlu o výšce cca 40 až 50 cm a započnu podávání podletních zásob a vytvoření super včelstev na zimu.

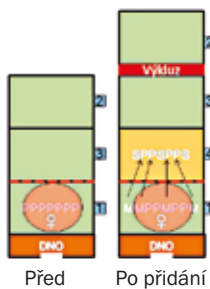
Základní varianty včelaření ve snůškovém období (květen až ± červenec)

Dovoluji si vám zde představit tři asi nejčastěji používané varianty včelaření v nástavkových úlech r. m. 39 x 24 cm a jednu pro kombinované a jednu variantu pro nízkonástavkové včelaření. Vše je v první řadě podmíněno snůškou, která pokud není, tak nelze nic přidávat a ani není co odebírat.

Nástavkové úly s 2N plodištěm

Včelaření s dvouúlevým prostorem pod mřížkou a postupným převěšováním plodových plástů z plodiště nad mřížku, jejich doplnění soušemi a jejich nahrazení mezistěnami v plodišti.

Nástavkové úly s 1N plodištěm

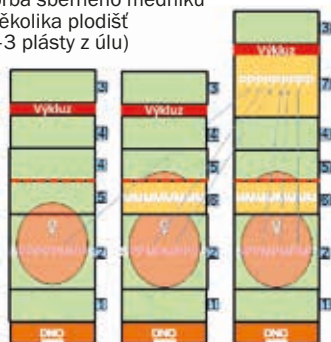
Včelaření s jedním prostorem pod mřížkou (tzv. aktivní použití mateří mřížky) jak u klasických nástavkových úlů, tak i Moravských univerzálů. Doporučuji i u r. m. 39 x 30 Českoslovák, 42 x 27,5 slovenské „béčko“ apod. Princip je stejný jako výše jen s rozdílem počtu nástavků pod mřížkou.

Nástavkové úly s 3N plodištěm

Včelaření s třemi nástavky pod mřížkou (tzv. pasivní použití mateří mřížky), kdy nástavky pro med (tzv. medníky včel) se vkládají pod mřížku a původní poslední nástavek pod mřížkou a přesunuje nad mřížku. Samozřejmě plásty v přenašeném nástavku oklepeme od včel (matky). Provádíme v intervalech, kdy je medník včel cca z 60 % plný medu a plodu. Tato metoda je velmi dobrá např. i při snůšce melecitózy, již včely rády ukládají do stavených mezistěn pod mřížku (v období července až mnohdy září) a lze je pohodlně odebírat, „vyčítat“ a případně zbytky vyseparovat v horkovzdušném separátoru medu a vosku.

Tvorba sběrného medníku z několika plodišť (1–3 plásty z úlu)

Kombinované úly za použití sběrných medníků

Včelaření v kombinovaných úlech jsem vám ukázal v minulém čísle a i během června a července lze postupovat stejně. Jen nám chybí obměnit tmavé plodové plásty. Zde je schéma, které ukazuje použití tzv. sběrných medníků pro odebírané plásty z plodiště, jež nahrazujeme mezistěnami. Vyjímám vždy 1 až 3 plásty a kumuluji je od několika včelstev v jednom medníku. Pak opět v dalším a při další prohlídce v dalším. Kdo se bojí, že bude tahat 50 kilogramové medníky, tak se mýlí. Včely mají dostatek místa pod mřížkou a těsně okolo ní a nemají tendenci napřed „zanosit“ vysoký nástavek někde nahoře pod stropem.

Nízkonástavkové úly

Včelaření v nízkonástavkových úlech skýtá asi největší spektrum možností jak rozšiřování, tak včelaření na dvou, třech či čtyřech nástavcích pod mřížkou. Zde uvádím schéma při tzv. pasivním použití mateří mřížky, kdy medníky vkládám pod mřížku a po otřepání celého nízkého nástavku jej přenáším nad mateří mřížku. Někdy je zapotřebí „přenést“ nad mateří mřížku hned dva nízké nástavky naráz. I to lze.

Všechny výše uvedené způsoby mají své výhody, ale i nevýhody, které nikterak nepopírám. Nejvíce však záleží na průběhu počasí a snůšky a právě podle těchto dvou ukazatelů by si měl umět včelař zvolit v daném roce tu danou správnou metodiku, a to i vzhledem k svému věku, váze nástavků i síle a kondici svých včelstev vůči předpokládané snůšce.

Oddělky

Oddělky založené v květnu a červnu kontroluji, jak rostou, a asi po dalších třech týdnech (dle snůšky a počasí) je čas na přeložení do úlu a další péči o ně. Preferuji rozšiřování žemlovými soušemi, ale i mezistěnami je to bez jakýchkoliv problémů možné. Jen je zapotřebí při bezsnůškovém období **lehce** dokrmovat, tj. co týden to přibližně 2 kg cukru v poměru 1 : 1. Pozor na loupež. Ideálnější je použití invertních krmiv právě pro oddělky. A kdo se pak bojí invertů, na zimu provede dokrmování cukrem klasickým poměrem 3 : 2.

Přemetání na mezistěny

Než se s vámi v Kalendáriu rozloučím, zmíním metodu přemetání včelstev na mezistěny, kterou provádím od poloviny května (to zejména jako protirojové opatření) až do konce července (zde zejména kvůli obměně díla, výměně matky a možnému skvělému ošetření proti varroáze).

Deset základních výhod přemetání na mezistěny:

1. vyřešení rojení;
2. snížení až vymýcení noseμόzy;
3. možnost uprostřed včelařského roku vyléčit varroázu s maximální účinností;
4. snížení až vymýcení zvápenatění plodu;
5. možnost vyměnit matku s téměř 100% přijetím;
6. možnost převést včelstvo elegantně na jinou rámkovou míru;
7. možnost zároveň vytvořit několik „oddělků-smetenců“;
8. možnost získat velmi kvalitní jednodruhové medy;
9. opatření doporučované preventivně a v počátcích moru plodu (10²);
10. zmlazení včelstva.

Vedlejšími produkty přemetání včelstva jsou:

- mnoho desítek plástů plodu, které po celých nástavcích přidávám oddělkům, jež pak snůšku z lípy a slunečnice využívají podobně jako kmenová včelstva;
- několik plástů medu;
- několik plástů pylu;
- několik plástů – souší;
- při výměně matky – matka stará s nějakým plástem plodu, která nám může ten rok dát dalších několik desítek plodových plástů pro oddělky apod.;
- nasazení medníků jiným včelstvům, kde zaručeně není matka (odpadá kontrola);
- zvýšená produkce vosku zejména od třetího roku provádění častého přemetání včelstev;
- snížení počtu uskladňovaných nástavků s plásty, neboť souše do medníků si „dají“ včelstva navzájem. Tím odpadají nadměrné sklady, šíření, stavba místností či u většího počtu chovaných včelstev – hal;
- **klid** spoluobčanů. Rojení včel je sice přirozený způsob rozmnožování, ale chápu své spoluobčany, že se jim to nemusí právě moc líbit. Tím, že se mi včelstva nerojí, předcházím mnoha hádkám a sporům, výjezdům hasičů apod.;
- samozřejmě dojde k celkovému zlepšení zdravotního stavu díky obrovské obměně díla, jež na našem provozu činí v průměru 20 mezistěn na včelstvo a rok. Lze tedy konstatovat, že svá včelstva zazi-movávám na novém díle;

- z tohoto přehledu vyplývá, že na naší farmě **neexistuje** nedostatek plástů pro rozšiřování oddělků, ať prázdných, či plodových, a proto i souše prodáváme. Samozřejmě s několikerým vyšetřením na mor plodu.

Ale podívejme se i na nevýhody:

- větší spotřeba mezistěn (ty vám však nikdo nesebere);
- je nutné mít asi o 20 % více nástavků a rámků;
- pracnost – spotřeba času na jedno přemetení dle šikovnosti včelaře, období a rámkové míry 15 až 30 minut. Tato nevýhoda se ztrácí v porovnání s časem stráveným na žebříku, sbíráním rojů, usazením;

Každý ulétlý roj, který přežije do léta, může pak být zdrojem reinvaze varroázy. Byť je to jen hrstka včel

- vytavování a natavování více plástů. Zde je zapotřebí vyvažovat plásty včetně drátků, abychom nemuseli rámků znovu drátkovat;
- nedostatek pylu v zimních souších při pozdním provedení bez následné pylové snůšky. Toto v posledních letech díky loukám zlatobýlu, slunečnic topinambury a hořčice na zeleno v mnohých oblastech odpadá.

Praktické provedení

Pro přemetání si připravím nové nebo dezinfikované části úlu. Úl s přemetaným včelstvem posunu stranou, na původní místo postavím nový úl o **přibližně poloviční velikosti** vybavený rámků s mezistěna-mi a jedním prázdným nástavkem navíc.

Z původního úlu беру jeden plást za druhým a postupně je otřepávám do nového úlu a to prostřednictvím smyky a „rezavé“ plechovky, z které včely několikrát přesypu do onoho prázdného nástavku umístěného nahoře a vždy zakryji víkem. Zhruba po hodině odstraním prázdný nástavek a včely zaženu dolů. Pokud není snůška 0,5 kg denně a více, je nutné přemetené včelstvo lehce zakrmit 2–3 kg cukerného roztoku v poměru 1 : 1 nebo invertu, podle potřeby i dvakrát. Pokud se mi při přemetání podaří nalézt matku, je velmi výhodné ji uzavřít kouskem vosku do klíčky (aby ji za pár hodin vykousaly) a takto vložit do včelstva, nebo mohu přemetání využít k její výměně. Pak matku umístím do pořádné vyjídací klíčky s kusem suchého těsta, aby vyjedení trvalo asi 1,5 dne.

Mám přemeteno, co udělat s plásty? Medné plásty vytočím, nebo přidám s ostatními plodovými plásty do sousedních včelstev. Je třeba upozornit, že plodové plásty z konce července jsou plné varroázy a je třeba s nimi podle toho naložit – ideální je vyvaření. Ale to už je příliš racionální či radikální a v naší zemi s perfektně fungujícími protivarroázni metodikou zbytečné.

Další obecné poznatky přemetených včelstev:

- Další prohlídka přemetených včelstev následuje za špatné snůšky po 5 až 7 dnech, kdy můžeme zkontrolovat kladení, provést zákrok proti varroáze a provedeme další krmení dle potřeby. I kdyby se vám zdálo včelstvo plné, nepřidávejte další nástavky mezistěn. Mějte na paměti, že přibližně 22 až 30 dnů od přemetení se v tomto včelstvu nevylíhne ani jedna včela! Přidat nástavky mezistěn je nutné pouze za silné snůšky, kdy jsme podcenili počet nástavků, na něž jsme včelstvo přemetli. Další nástavky se přidávají většinou za 20 až 30 dnů (pro ty vybíhající včely) podle potřeby, snůšky apod. A to zejména tím způsobem, že si odebereme plásty s medem a nahradíme je mezistěnami nebo vrchní nástavek učiníme medníkem tak, že jej oddělíme mřížkou a mezistěny vložíme jako nejsvrchnější nástavek plodiště. Nikdy nepřidáváme mezistěny do nejspodnějšího nástavku. K přemeteným včelstvům se chováme jako ke včelstvům kmenovým na jaře – jsou přece najednou „malé“ a v „rozvojové“ fázi (tato zásada platí i pro práce s oddělků);
- U včelstev umístěných těsně vedle sebe (zejména ve vozech) dojde ke zvýšení počtu včel ve vedlejších úlech přemetěného včelstva. Přece jen všem včelám úl po takovém zásahu nebude vonět a raději to zkusí vedle. Nic se však neděje –

Červen u včelaře:

- probíhá intenzivní medobraní a „odtáčení“;
- důležitá péče o oddělků a jejich rozvoj jako základ příštího roku;
- zajistíme si zásoby krmiva pro podleštní doplnění zásob;
- v případě zájmu podáme včas žádost o evropskou dotaci dle pokynů na ústředí ČSV;
- vkládáme Formidol v případě zvýšeného spadu roztočů;
- sledujeme nařízení ohledně povinného léčení.

budou i nadále pracovat pro vás. Vždyť vlastníte celé stanoviště. Za velmi nepříznivé snůšky u včelstev umístěných těsně u sebe (suchý červenec, srpen) doporučuji přemetat několik včelstev těsně vedle sebe. Např. čtvrtinu, polovinu vozu apod.;

- Do přemetěného včelstva ten rok přidáváme pouze mezistěny nebo vytočené mezistěny;
- Přemetená včelstva pak samozřejmě mají i jiný životní rytmus. Na podzim jsou většinou slabší – přece jen jsme všechen plod darovali jiným včelstvům, během zimy se zařadí již k průměru a v jarním období vykazují velmi bouřlivý rozvoj.

Miroslav Sedláček,
včelař Bučovice

e-mail: sedlacek@vcelarstvisedlacek.cz

Přemetaná včelstva jsou pak velmi mírná. Zde příklad přemetení na 2 nízké nástavky (viz detail na úvodní fotografii)